

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №97
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«21» қыркүйекке 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «20» қыркүйек күні 21 сағаттан «21» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 20.09.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Азилкыясова Л.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «21» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, тауда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1-10 мм). Түнде және таңертең кей жерлерде тұман. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батыс бағытқа ауысады 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз – 4 градус жылы, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3 градус аяз – 2 градус жылы, күндіз 2-7 градус жылы.
Күнгей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашын (1,0-4,0 мм), (жаңбыр, сулы қар). Батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 5-10 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 3-8 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жаңбыр, күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батыс желіне ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы болады
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жаңбыр, күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батыс желіне ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы болады
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Кей уақытта жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурсы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Кей уақытта жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурсы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан батысқа ауыспалы, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 23-28 градус жылы.
Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм). Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Тарбағатай	Жаңбыр (1-14 мм), кей жерлерде найзағай. Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жаңбыр (1-14 мм), кей жерлерде найзағай. Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 15-20, кей жерлерде 12 градус жылы.

2023 жылғы 20 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды: Облыстың таулы өзендерінің көпшілігінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Таудағы температуралық фон 2°C мәнінен 16°C оң мәні аралығында сақталады. Бүгін таңғы сағат 6-да нөлдік изотерма 3858 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер 2023 ж. "20" қыркүйек

№	Өзен	Пункт	Биіктік. м	Ауа температурасы. °С			Жауын-шашын. Мм		Су деңгейі. см		Су өтімі. м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лай-лылық
				Макс. 19.09	Мин. 20.09	08 с. 20.09	Күн. 19.09	Түн. 20.09	Орт. 19.09	08 с 20.09	Орт. 19.09	Макс. 19.09	08 ч 19.09		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	10.3	2.4			1.6							*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			4.0			258	258				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			6.0			563	563				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	16.2	4.0			7.3							*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			8.0			266	267	1.81	1.92	1.92	+1	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			9.0		6.0	104	106				+2	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			9.0			41	43	0.06	0.07	0.07	+2	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			8.0		4.0	185	186	1.19	1.29	1.29	+2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			12.0			243	243				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			5.0			310	310	1.63	1.63	1.63	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасы-нан 2 км жоғары ГБ	1471			9.0			263	263				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			7.0		0.5	88	88				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			8.0			277	278	1.70	1.79	1.79	+2	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			9.0		3.0	208	208	0.32	0.32	0.32	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			10.0		3.0	282	283	3.90	4.07	4.07	+1	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			12.0			101	100	4.69	4.40	4.40	-2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			11.0			209	209				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			11.0			232	232				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	13.5	2.0	2.0		5.9	930	933				+4	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			7.0		3.0	106	99				-12	
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			11.0			226	226	8.8	8.8	8.8	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026						93	90	1.12	1.17	0.90	-2	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«21» қыркүйекке 2023 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Жауын-шашынның түсуіне байланысты 2900 м жоғары беткейлерде қар жатыр. Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты қар мен мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Кей жерлерде жаңбыр, тауда жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1-10 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жауын-шашын (1,0-4,0 мм), (жаңбыр, сулы қар). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жаңбыр, күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Кей уақытта жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жаңбыр (1-14 мм), кей жерлерде найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жаңбыр (1-14 мм), кей жерлерде найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.